

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

Анотація. Розглянуто наукове завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні та виявленні економічних шляхів підвищення ефективності використання основних фондів. Встановлено значення основних фондів у досягненні підприємством своїх цілей.

Аннотация. Рассмотрена научная задача, которая заключается в теоретическом обосновании и определении экономических путей увеличения эффективности основных фондов. Определено значение основных фондов в достижении предприятием своих целей.

Annotation. The article posed a scientific challenge, which consists in the theoretical rationale and identifying the ways to increase the economic efficiency of fixed assets. The importance of assets in achieving by an enterprise its goals has been determined.

Ключові слова: основні фонди, підприємство, продуктивність праці, ефективність основних фондів.

Підвищення ефективності використання основних фондів у даний час, коли в Україні спостерігається повсюдний і глобальний занепад виробництва, має величезне значення. Підприємства, що мають у розпорядженні основні фонди, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але й максимально ефективно використовувати те, що є, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій. Це дуже актуально на даний момент, тому що основні фонди більшості підприємств є морально і фізично застарілими.

Одним із шляхів збільшення обсягу виробництва продукції на промислових підприємствах є забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті й ефективно їх використання. Стан та ефективність використання основних засобів безпосередньо впливають на виконання виробничої програми підприємства і можливість отримання прибутку [1].

На сьогоднішній день у діяльності підприємств проблема підвищення ефективності використання основних засобів є центральною. Це пов'язано з переходом України до цивілізованих ринкових відносин. Маючи ясне уявлення про роль основних засобів у виробничому процесі, чинники, що впливають на використання основних засобів, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва, зростання продуктивності праці і, звичайно, досягнення головної мети функціонування підприємства – отримання прибутку. Цими причинами підтверджується актуальність вибраної теми даної роботи.

Ринкові економічні процеси останніх років змусили підприємства України переглянути свою політику щодо ефективності використання всіх наявних ресурсів з метою найшвидшого вирішення проблем конкурентоспроможності та економічної стабільності [2].

Для того щоб організація була на одній ланці конкурентостійкості і прибутковості порівняно з іншими високорозвиненими й забезпеченими фірмами нашої країни та закордонними організаціями, потрібно постійно вдосконалювати свої виробничі фонди, використовуючи при цьому здобутки науково-технічного прогресу, але одним із найважливіших факторів удосконалення виробництва залишається підвищення ефективності вже існуючих засобів праці.

Значний внесок у дослідження питань щодо пошуку шляхів покращення ефективного використання основних засобів зробили такі вчені, як: Брова О. Г., Леонова Л. О., особливо слід відмітити праці А. Поддєрьогіної, Я. Манівчука, С. Мочерного, Вихрущ В. П. та ін. Вони розглядали проблеми сутності, обліку основних засобів, їх аналізу, принципи оцінки, вдосконалення системи амортизації, а також найбільша увага приділялась питанням ефективного використання основних засобів підприємства і його повної й продуктивної забезпеченості технічним потенціалом.

Для того щоб фірма була найприбутковішою, необхідно звернутися до кількісного та якісного вдосконалення основних виробничих фондів, але одним із найважливіших факторів удосконалення виробництва залишається підвищення ефективності вже існуючих засобів праці, при цьому економічно виправданими є збільшення часу роботи устаткування, його повне завантаження, кваліфікований догляд і ремонт.

Для вирішення цих проблем необхідно звернутись до методів наукового пошуку оптимальних шляхів розв'язання цієї проблеми, а саме ґрунтового економічного аналізу підприємницької діяльності й ринкової ситуації в цілому, враховуючи при цьому свою самостійність та незалежність як товаровиробника і не забуваючи про залежність від держави та загального економічного становища країни.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективного використання основних засобів та визначенні забезпеченості ними підприємства за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення фондоевддачі [1].

Науковою новизною є виявлення нових шляхів щодо покращення ефективності використання основних

фондів, їх аналіз та оцінка.

Основні фонди – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в аренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. Показники використання основних виробничих фондів переважно поділяються на дві великі групи: натуральні та вартісні.

До натуральних показників належить продуктивність на одиницю часу роботи устаткування, машини чи механізму. Така продуктивність називається технологічною і вимірюється в натуральних одиницях (інт./год.; км/год.; т/год.). Натуральні показники використання основних виробничих фондів є найбільш вірогідними, але вони не дають змоги реально оцінити ступінь використання основних фондів різних видів.

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних фондів і виробничих потужностей того чи іншого підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість же виробленої продукції при наявному розмірі виробничого апарату залежить, з одного боку, від фонду часу продуктивної роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто їх екстенсивного завантаження, а з другого – від ступеня використання знарядь праці за одиницю часу (інтенсивного навантаження).

Великим резервом збільшення продуктивної роботи виробничого устаткування є максимально можливе скорочення його простоїв, що спричинюється: неузгодженістю пропускнуої спроможності окремих цехів і дільниць; незадовільною організацією технічно-профілактичного обслуговування та ремонту устаткування; відсутністю робітників тих чи інших професій; переборами у забезпеченні виробами, оснащенням, пристроями, підйомно-транспортними засобами тощо [3].

Значному поліпшенню екстенсивного завантаження діючих засобів праці сприяє зниження частки недіючого устаткування, розміри якого є значними лише на промислових підприємствах України, а також виведення з експлуатації зайвого та неефективно використовуваного устаткування. За існуючими рахунками здійснення таких заходів дало б можливість значно підвищити фондівіддачу на підприємствах різних галузей промисловості та народного господарства.

Вирішальне значення для підвищення рівня інтенсивного використання основних фондів має своєчасне здійснення заходів щодо заміни та модернізації фізично спрацьованого і технічно застарілого устаткування. Для підтримання порівняно високого технічного рівня виробництва на підприємствах треба щорічно замінювати 4 – 6 % і модернізувати 6 – 8 % діючого парку машин, устаткування та інших видів знарядь праці [4].

До важливих факторів, що зумовлюють зростання продуктивності устаткування за одиницю часу, відносяться запровадження новітньої технології та інтенсифікація виробничих процесів. Значного підвищення інтенсивного навантаження устаткування на підприємствах можна досягти завдяки застосуванню прогресивних форм і методів організації виробництва (концентрації, спеціалізації, кооперування та комбінування; гнучких, потокових і конвеєрних ліній), що дозволяють використовувати високопродуктивне автоматизоване устаткування. За результатами спеціальних досліджень, на підприємствах машинобудування виготовлення конструктивно і технологічно однорідних деталей на потокових лініях забезпечує підвищення навантаження устаткування на 20 – 30 % [2].

Досить істотною за величиною резерви кращого екстенсивного та інтенсивного використання основних фондів і виробничих потужностей мають бути реалізовані шляхом освоєння у стислі строки проектних потужностей, введених у дію нових технологічних агрегатів, ліній, устаткування. За даними вибіркового обстеження декількох сотень підприємств різних галузей промисловості та будівництва, середній фактичний період освоєння виробничих потужностей становить 5 – 6 років. Разом із тим технічно та економічно обґрунтовані розрахунки підтверджують реальну можливість досягнення проектних показників нових потужностей і виробничих об'єктів на підприємствах видобувної промисловості за півтора-два роки [5].

З покращенням використання основних виробничих фондів забезпечується:

збільшення обсягу виробництва без додаткових капітальних вкладень;

прискорене відновлення засобів праці, що скорочує можливість морального зносу устаткування і сприяє технічному прогресу в галузі;

зниження собівартості продукції за рахунок амортизаційних відрахувань у розрахунок на одиницю продукції.

Отже, коли йдеться про основні фонди, обов'язково виникає питання про ефективність їх використання і застосування. Ефективне використання основних фондів є дуже важливим економічним завданням. Його вирішення означає збільшення виробництва необхідної суспільству продукції, підвищення віддачі створеного виробничого потенціалу і більш повне задоволення потреб населення, поліпшення балансу обладнання в країні, зниження собівартості продукції, зростання рентабельності виробництва, отримання прибутків підприємств.

Основними шляхами підвищення ефективності використання основних фондів, зокрема її основного показника – фондівіддачі, є збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок більш інтенсивного їх використання і зниження середньорічної вартості цих фондів за рахунок ліквідації зношених, малопродуктивних та не використовуваних у процесі діяльності підприємства основних засобів.

Однією з головних умов підвищення ефективності використання основних засобів та їх відновлення є оптимальність термінів експлуатації основних фондів і, передусім, активної їх частини, відповідно до первинного технологічного призначення. Скорочення термінів експлуатації основних фондів, з одного боку, уможливорює прискорення їх оновлення, зменшення морального старіння, зниження ремонтно-експлуатаційних витрат, а з іншого – зумовлює зростання собівартості продукції за рахунок амортизаційних сум.

Інтенсивне використання основних фондів підвищується через технічне вдосконалення засобів праці та технології виробництва, скорочення строків досягнення проектною продуктивності техніки, вдосконалення наукової організації праці, виробництва й управління, підвищення кваліфікації та професійної майстерності працівників.

Досить значними резервами кращого екстенсивного та інтенсивного використання основних фондів є вдосконалення структури основних виробничих фондів. Оскільки збільшення товарообігу досягається тільки у магазинах та складах, то важливо підвищувати їх частку в загальному обсязі основних фондів. Збільшення основних фондів на допоміжних ланках підприємства веде до зростання фондомісткості продукції, оскільки безпосередньо обсяги товарообігу не збільшує, але і без пасивної їх частки неможлива діяльність підприємства.

Основні фонди створюють необхідні умови для науково-технічного прогресу як фактора розвитку народного господарства і соціального розвитку суспільства. Збільшення обсягу виробничих основних фондів та вдосконалення їх якісного складу виступають передумовою поліпшення умов праці й підвищення її продуктивності. Зростання основних виробничих фондів та їх удосконалення є головною метою розвитку господарства.

Література: 1. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : навч. посібн. Ч. 3 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 248 с. 2. Чернелевський Л. М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі : підручник / Л. М. Чернелевський. – К. : Пектораль, 2003. – С. 57. 3. Економіка підприємства: уведення в спеціальність : навч. посібн. / за наук. і заг. ред. д-ра екон. наук, професора В. А. Ткаченка. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – С. 99. 4. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді : зб. матер. Міжн. наук. конфенц., 10 квітня 2009 р. Т. 1. – Х. : ПП "Євромедія", 2009. 5. Гуторова О. О. Фінансовий стан підприємства та шляхи його стабілізації / Гуторова О. О., Сударева М. В. // Економіка АПК і природокористування: Вісник ХНАУ. – 2008. – № 7. – С. 73. 6. Економіка підприємства : навч. посібн / Бойчук І. та ін. – 2-ге вид., доп. – К. : Каравела ; Львів : Новий світ, 2001. – С. 25–30.